

Kan kysttorsk og skrei forvaltes hver for seg?

Nyere forskningsresultater tilsier at det er flere ulike fjordbestander av torsk langs hele norskekysten. I ytre strøk er forskjellene mindre markante, men også her er det forskjeller mellom større regioner. Denne nye kunnskapen kan aktualisere endringer i forvaltning. Vi skal her se nærmere på hvilke endringer som har skjedd i forvaltning av torsk nord for Stad i de seinere år.

Asgeir Aglen

asgeir.aglen@imr.no

I kvoterådgivning og forvaltning har all kysttorsk nord for Stad tradisjonelt blitt betraktet som et samlet kompleks hvor en årlig kvote avtales med Russland. I reguleringene av det norske fisket slås denne kysttorskkvoten sammen med den norske kvoten for nordøstarktisk torsk. Kystfisket av torsk på Vestlandet (Stad–Lindesnes) regnes mot den norske kvoten av nord-sjøtorsk, mens kystfisket av torsk øst for Lindesnes ikke regnes mot noen kvote. For områdene Stad–Lindesnes og Lindesnes–svensegrensen har det heller ikke vært gitt vitenskapelige råd for fiske av kysttorsk. I 2008 utga Havforskningsinstituttet en utredning om kysttorsk i disse sørlige områdene (Fisken og havet nr. 5, 2008). Her ble det også foreslått enkelte nye reguleringstiltak.

Skrei og kysttorsk nord for Stad

Betegnelsen ”skrei” er språklig knyttet til ordet skrida og reflekterer at det er snakk om vandrende fisk. Begrepet brukes oftest på gytetorsk i Lofotområdet, men som bestandsbegrep brukes det synonymt med begrepet ”nordøstarktisk torsk”. Denne bestanden bor i Barentshavet, men gyter på norskekysten. Lofoten/ Vesterålen er vanligvis det viktigste gyteområdet. I varme perioder, slik vi har hatt de siste årene, har det vært betydelig skrei-gyting også i Troms og Vest-Finnmark. I kalde perioder (f.eks. tidlig på 1900-tallet og perioden 1960–1980) har det vært betydelig skrei-gyting helt sør til Møre.

Kysttorsk er torsk som både bor og gyter i kyststrøk. Her er det mange lokale gytefelt fra innerst i fjorder til ytterst i skjærgården. I enkelte områder ser det ut til at også kysttorskens vandrer en del. På mange gytefelt for kysttorsk er det lite torsk å finne utenom gytelsesongen, og det er registrert kysttorsk på næringsvandring ganske langt ute på kystbankene. Det aller meste av kysttorskens er likevel begrenset

til området innenfor 12 nautiske mil fra kysten. Når skreien er på gytevandring (februar–mai), er torskefangstene på kysten nord for Stad en høyst variabel blanding av kysttorsk og skrei. På Øst-Finnmark er det noe blanding hele året, men ellers på kysten er det stort sett ren kysttorsk som fanges i andre halvår.

Forvaltning/ regulering /forskning

Et hovedsiktemål i fiskeriforvaltning er å sikre at de enkelte bestander holdes på et høyt produktivt nivå, og dermed gir høyt utbytte for fisket. Hvis dette oppnås, har en samtidig sikret seg å opprettholde det biologiske mangfoldet. Vanligvis kan vi få produktive bestander ved å regulere fisket slik at en unngår overbeskatning. I tilfeller hvor bestanden er hemmet av andre menneskelige aktiviteter, må selvsagt også disse reguleres. For eksempel kan reproduksjon og vekst være hemmet av forurensning. Da må fisket reguleres for å ta vare på den fisken som fortsatt finnes og den forurensende aktiviteten må reguleres for å få ny vekst i bestanden. Det er åpenbart at både produksjon og biologisk mangfold går tapt hvis enkeltbestander utradres. Ideelt kreves derfor spesifikke reguleringstiltak og overvåking for hver enkelt bestand. Hvis flere nabobestander har omtrent samme biologi og utsettes for omtrent samme ytre påvirkning, er det ikke så kritisk å kunne forvalte dem separat.

Fiskeriforvaltning assosieres ofte med kvotereguleringer. Fastsetting av fornuftige fangstkvoter krever stor innsats med overvåking og forskning. Selv for små bestander med liten utbredelse kreves mye innsats for å få et godt mål for bestandens størrelse. Det kreves en lang tidsserie av slike mål, i tillegg til presise fangstdata for å beregne bestandens produksjonspotensial og å anslå eventuell risiko for utryddelse. Når tallgrunnlaget er spinkelt, kan

andre reguleringsformer enn totalkvote være mer hensiktsmessig.

Tiltak for vern av kysttorsk

Det har lenge vært anerkjent at kysttorsk er forskjellig fra skrei og at den må forvaltes ansvarlig. Helt siden forskerne på 1960-tallet startet beregninger av skreibestanden, har et anslått årlig fangskvantum av kysttorsk vært holdt utenfor beregningene, og i de siste ti årene har det vært gitt egne råd for kysttorsk. En felles norsk totalkvote for kysttorsk og skrei er isolert sett et dårlig vern for kysttorsk som er i ”mindretall”, og det har derfor vært hevdet at vi ikke har en egen forvaltning av kysttorsk. Totalkvoten har imidlertid ikke vært det viktigste virkemidlet for å regulere fisket av kysttorsk. I kystområdene har det lenge vært særskilte reguleringer, som også har bidratt til vern av kysttorsk. Utenlandske fartøy har ikke adgang innenfor 12 nautiske mil, trål har ikke adgang innenfor 6 nautiske mil, pluss noen trålfrie soner, og autoline har ikke adgang innenfor 4 nautiske mil.

De første spesifikke tiltak for vern av kysttorsk kom på 1990-tallet da de fleste viktige gyteplasser for kysttorsk i fjordene i Finnmark og Nord-Troms ble stengt for snurrevadfiske i gytelsesongen. Da forskerne tilrådde null fangst av kysttorsk i 2004, ble det nedsatt en arbeidsgruppe av fiskere, forvaltere og forskere. Det var

tydelig at eneste måte å forhindre fangst av kysttorsk effektivt, var å forby alt fiske etter bunnfisk innenfor 12-mila. Forståelig nok var det ikke flertall for dette. I stedet ble det innført tiltak for å få kystflåten til å fylle opp sin torskekvote med skrei i

stedet for kysttorsk. Samtidig tilsa både bestandssituasjonen og sårbarheten for lokale bestander behov for et sterkere vern i fjordene enn i ytre kyststrøk. Dette førte til strengest reguleringer i fjordene (definert med fjordlinjer), mens reguleringene

var mer liberale i ytre strøk, spesielt i første halvår når skreien var på sine gytefelt. Disse reguleringer har i årene etterpå vært videreført med noen ytterligere restriksjoner. Dagens reguleringer er i hovedsak størrelsesbegrensning på fartøy, forbud

mot snurrevadfiske og fløyttgarnfiske etter gyteetorsk innenfor fjordlinjene, og strenge bifangstgrenser for torsk i fisket etter andre arter. I området Henningsvær–Skrova har det i perioder kun vært tillatt å fiske med håndsnøre. Noen nye restriksjoner er også innført på fritids- og turistfisket.

Alle disse tiltakene har vært begrunnet i vern av kysttorsk, og det er grunnlag for å si at kysttorsk nord for Stad i de siste årene har vært forvaltet separat, selv om kvoten for kysttorsk ikke har vært den begrensende faktoren for utøvelsen av fisket. Spørsmålet er så om det har vært en god forvaltning? Den har ikke etterlevd rådet om null fiske, og det er ikke registrert særlig vekst i bestanden. Bestandsreduksjonen har imidlertid flatet ut og det er tegn til at dødeligheten i bestanden er noe redusert. Vi har ikke gode nok data, verken fra fangststatistikken eller toktmålingene, til å si noe sikkert om hvorvidt enkeltbestander innenfor kysttorskkomplekset er mer truet enn andre. Toktene tyder imidlertid på en noe mer positiv bestandsutvikling fra Vesterålen og nordover enn i området Vestfjorden–Stad. Det er også mye som tilsier at det var klokt å gå ut fra at fjorbestander kan være mer sårbare enn bestandene i ytre strøk.

Kan det gjøres bedre?

Ettersom mye av fangsten av kysttorsk blir tatt på gytefeltene, er det her mulighetene

for ytterligere regulering er størst. Det vil også ha den fordel at gytere på et lokalt gytefelt sannsynligvis hører til samme lokale bestand. Med bedre overvåking av de enkelte gytefelt, kan en tenke seg en tilnærming mot mer spesifikk forvaltning av enkeltbestander (f.eks. åpning/stenging av felt), uten at en nødvendigvis trenger å fastsette lokale fangstkvoter. En utfordring både for forskning og forvaltning blir å gjøre seg effektiv nytte av den lokale kunnskapen kystbefolkningen sitter inne med.

En hypotese er at nedgangen for kysttorsk nord for Stad skyldes at rekrutteringsforholdene for kysttorsk er blitt dårligere. En ser i tidsserien at rekrutteringen minket før gytebestanden ble særlig redusert, men dette kan også skyldes tilfeldigheter. Det gjenstår mye forskning for å kartlegge detaljene i torskens oppvekstforhold langs de ulike deler av kysten. Hvis en klarer å finne faktorer som tydelig har ført til redusert torskerekruttering, må forvaltningen vurdere om det finnes tiltak som kan motvirke dette.

Skrei og kysttorsk kan forvaltes hver for seg, ikke ved kvotereguleringer alene, men gjennom tekniske reguleringer. Her vil åpning og stenging av fisket på gytefeltene være et viktig virkemiddel, som også gjør det mulig å forvalte kysttorsk og kysttorsk hver for seg.

Can Coastal Cod and Northeast Arctic Cod be Managed Separately?

Coastal cod are found along the entire coast of Norway. Genetic studies have revealed several local stocks in the fjords. In the outer coastal areas there seem to be some difference between larger regions. For the area north of Stad (62°N) a coastal cod management unit has been defined. This is assumed to be a complex composed of several stocks. An annual quota is set for this unit. Since the coastal cod and Northeast Arctic cod is mixed in the coastal fisheries, the coastal cod quota is merged with the Norwegian quota for Northeast Arctic cod. The quota is therefore not an efficient tool for managing the fishery of coastal cod. When the coastal cod declined and zero catch was advised for 2004, a number of technical regulations were introduced to shift the coastal fishery from fishing coastal cod to fishing Northeast Arctic cod. In recent years there has thereby been a move towards a more separate management of coastal cod. It has led to reduced catches and the stock decline has halted, but no significant recovery is achieved. A move towards managing local stock components may involve closer monitoring of local spawning areas. The conclusion is that by technical regulation Northeast Arctic cod and coastal cod can be managed separately.